

OPRAVDOVÝ
KREŠTĀN
 POLITICKÝ A SPOLOČENSKÝ TÝŽDENNÍK.
 LUDOVÁ PRÍLOHA „SLOVENSKÝCH NOVÍN“.

<i>Predplatná cena:</i>	Vychodí každú nedeľu.	<i>Redakcia a vydavateľstvo: V Budapešti, VI. okr., Aradi-utca 14.</i>
Na celý rok . . . . . 2 zl. — kr.	Zodpovedný redaktor a vydavateľ: VIKTOR HORNÝÁNSZKY.	Sem sa majú posielat predplatky a dopisy. Nevyplatené listy sa neprijímajú.
Na pol roka . . . . . 1 „ — „		
Na štvrt roka . . . . . —, 50 „		
Jednotlivé číslo 3 kr.		

Horniaci na Dolniakoch.

Na Dolniakoch panuje teraz mimoriadny stav. Stav tento zapríčinily agitácie socialistov, ktorí chodia z vidieku na vidiek, všade rozhorčujú mysle, všade popudzujú chudobnú triedu proti majetným. Socialistickí agitátori dlhé časy darmo popúdzali poľných robotníkov proti statkárom. Je pravda, že sa im aj dosiaľ podarilo len niekoľkých robotníkov rozhorčiť a odviesť od práce. Toto je ale taký malý počet, že nebol vstave ani najmenej hatif riadny beh práce.

Dnes sa veci celkom inakšie majú. Dnes sa socialistickým agitátorom pošťastilo zverbovať už celé massy robotníkov, ktorí súc zavedení, vypovedali prácu teraz, keď je o robotníkov najväčšia súra. Toto je taká nehoda, ktorá dozaista nechá po sebe smutné stopy, a tieto stopy nepocítia natoľko statkári, jako radšej sami robotníci.

Socialistickými agitátormi zavedení poľní robotníci na viac miestach nestúpili do práce; nestúpili preto, lebo statkári neboli vstave splniť ich požiadavky. Jaknáhle robotník viac žiada, než koľko je gazda vstave platíť bez toho, aby neplatil viac za robotu, než koľko dostane za zbožie, gazda musí požiadavdu jednoducho odopref. Tak sa to stalo aj teraz na Dolniakoch. Dosiaľ robotníci robili za istú čiastku úrody; jak bola úroda bohatá, tak mali aj robotníci bohatý výdelok; jak ale bola chudobná, ani robotníkom sa nedostalo mnoho. Robotníci sa tohoto roku nechcú uspokojiť s dosavadným poriadkom, za prácu žiadajú dennú mzdu, za čiastku nechcú pracovať.

Túto požiadavku robotníkov hospodári jednoducho nemôžu splniť, jak sa len nechcú úplne podkopať. Hospodári tiež neoplývajú peniazmi. Odkiaľže by ich aj vzali, keď zbožie nemá ešte ani teraz takej ceny, jakú malo pred desiatimi rokami. Okrem toho, že cena zbožia je veľmi nízka, hospodárov ustavične navštevujú aj roz-

ličné prírodné pohromy, ktoré ich často pripravia o ovocie celoročnej námahy. Jedonkaždý chladnokrevne smýšľajúci človek nahliadne, že hospodár v takýchto okolnostach musí hľadeť na každý krajciar, že robotníkom pod žiadnou podmienkou nemôže viac platíť, než dosiaľ a tým menej môže platíť miesto istej čiastky úrody hotovým grošom.

Toto nahliada každý chladnokrevne smýšľajúci človek, len socialistami popúdení robotníci nechcú toto nahliadnuť, a myslia si, že hospodári len z trucu nechcú ich požiadavky splniť, vypovedali prácu.

Toto vypovedanie práce, takzvaný strajk, uvalil na plecia vlády novú starosť. Povinnosťou vlády je postarať sa o to, aby statkári dostali na čas dostatočný počet robotníkov, žeby tak mohli úrodu s poľa sklúdiť a speňažiť.

Vláda aj spravila zadosť tejto svojej povinnosti. Z Horniakov dala doviest dostatočné množstvo robotníkov, ktorí v Mezöhegyesi čakajú rozkaz, kam majú do práce vstúpiť.

Úlohou tohoto článku nenie natoľko rozoberať socialistické pohyby na Dolniakoch, jako radšej zaoberať sa s tým činom vysokej vlády, že potrebný počet robotníkov zadovážila z Horniakov.

Nenie to ani najmenej novina, keď povieme, že veru na našich Horniakoch ľudia nachádzajú primálo zárobkov. Videla toto vysoká vláda už dávnejšie a všemožne sa postarala o založenie rozličných priemyselných závodov. Okrem závodov založila aj viac priemyselných škôl, z ktorých vyjdu priemyselne vzdelaní mladíci do sveta. Ale nielen priemyselné podniky zakladala, vlastne založenie týchže napomáhala, lež postarala sa aj o poľných hospodárov, vyzvúc poľno-hospodárske spolky, aby držaly naukobehy pre mladíkov a do-

spelých gazdov, na ktorých by sa títo mohli priučiť výtvarným novšieho času.

Najnovšie postarala sa vláda o chudobných poľných robotníkov na Horniakoch tým spôsobom, že ich hromadne transferovala na Dolniaky.

Tento skutok vlády je nielen preto významný, že si mnoho sto Horniakov zahľadá výživu na Dolniakoch; lež skutok tento zasluhuje hlavne preto povšimnutia, že týmto spôsobom príjdu naši dobrí Slováci do bezprostredného potyku s bratmi Maďarmi.

Dosiaľ boli Slováci skoro úplne odlúčení od našich dobrých a milých bratov Maďarov; poznali ich zväčša len z opisu; bezprostredne málokedy prišli s nimi do potyku, a tak sa ani nemohla medzi nimi vyvinúť tá úprimná láska, ktorá má spájať všetkých občanov našej miléj vlasti. Táto vzájomná láska sa tým menej mohla vyvinúť, lebo sa vždy našli nevlasteneckí ľudia, ktorí v škaredom svetle opisovali bratov Maďarov. Teraz sa, dá Pán Boh, aj toto premení. Vláda viac sto slovenských robotníkov odšikovala na Dolniaky medzi čiro-čistých Maďarov. Títo sa tam poznajú bližšie s bratmi Maďarmi; zalúbia si ich dobrosrdečnosť, pohostinnú lásku; vidia, že bratia Maďari radi vidia Slovákov, že sú im opravdivými bratmi, ktorých spoločnou dobrou matkou je vlasť naša drahá uhorská. Títo robotníci prídu domov, rozpovedia svoje skúsenosti, rozpovedia svojim známym a pokrevným, že jak ich vďačne videli na Dolniakoch; rozpovedia, že jak čestne zachádzali s nimi bratia Maďari; rozpovedia im, že sme skutočne všetci rovnakí synovia našej drahej vlasti uhorskej. Čo jedného bolí, to bolí aj druhého; čo jednomu robí radosť, tomu sa aj druhý teší.

A toto vandrovanie slovenských robotníkov na Dolniaky, jako z tohoto vidíme, veľmi prospeje k tomu, že sa naučíme vzájomne bližšie poznávať, vzájomne ľúbif. Bude ono mať ale ešte jeden dobrý neoceniteľný následok. Z Dolniakoch vrátivši sa robotníci rozpovedia svojim pokrevným, svojim známym, že jak veľmi cítili potrebu toho, aby vedeli maďarsky. Títo robotníci nahliadli, že vláda len dobro Slovákov má na srdci, keď im poskytuje všemožnú príležitosť k tomu, aby sa naučili maďarsky. Túto svoju skúsenosť rozpovedia aj doma a presvedčia vlastnou skúsenosťou aj tých najzafatejších nepriateľov učenia sa maďarskej reči, nakoľko je známost tejto reči prepotrebná, nakoľko je osozná.

Neuveria viac zlomyseľné táraniny turčiansko-sväto-matrinských pánslavov, že štát dá len preto vyučovať v školách maďarsky, aby učiteľia dietky mučili a húpili. Títo robotníci teraz nahliadnu, že jak je to dobre, keď človek vie tú

reč, ktorú hovorí národ, kde si musia chlieb zahľadávať.

A vediac toto, rodičia budú budúce ešte viac nástožiť na tom, aby sa dietky ich naučily maďarsky, ešte sami budú prosif učiteľov, aby len čím základnejšie vyučovali maďarskú reč, a budú požehnávať vládu, že dá vyučovať v školách aj maďarskú reč.

Slovo k rodákam.

Starí Rimania boli mimoriadne rozumní ľudia, zvlášte čo sa životnej múdrosti týka, tou menovite oplývali. Títo zkúsení ľudia hovorievali: «jakokoľvek prírodu potláčaš, ona sa predsa nezadajky preborí.» A pravdu tohoto zkusujeme i dnes. Bárš ako kunštovne, prefíkane a pokrytsky sa chová ľudová strana, menovite jej nepovolani vodcovia, katolícki kňazia, šidlo sa predsa vykluje z vreca, nechtiac prezradia svoje nečisté zámyery; proti svojej vôli odhalia svoju nesvedomitosť páchanú oproti úbohému ľudu.

Klamstvá svoje tak nezapne, tak po fušersky prevádzajú, že ich nielen znalec, ale aj poloblázon môže chytiť. Ako otročili a otročia ľud vo viere, slepú podriadenosť požadujúc od neho, a seba i nad veci sväte postavujúc, práve tak to robia, alebo aspoň chcú robiť i na poli politiky, v občianskom i spoločenskom živote. Im je všetko dovolené, všetko možné a zas všetko ničím, ako to práve potreba sebou donáša. Klamú, osočujú, upodozrievajú bez hanby a studu, a ešte natoľko sú neočatí, že si veľké a smelé nároky robia na verejnú cestu. Pozrime si zo pár pádov. Kňazský spisovateľ v «Alkotmány»-u pod názvom «Aliancia liberálov a socialistov oproti katolíckej autonomii» medzi iným takto píše: «Vreca nájde svoju záplatu. A náboženstvo šliapajúci a bezbožný liberalismus našiel seba hodnú záplatu v beznáboženských socialistoch sem skrze medzinárodných a poburujúcich cudzozemských židov importovaných.» A z čoho to zatvára ten pravdu slova Božieho hlásať majúci kazateľ? Zatvára to z fláčeného vyzvania socialistov, ktoré takto znie: «Musíme ukázať, že ani vládna strana ani strana kňazov a magnátov nepožíva dôveru pracujúceho ľudu, ľud je len a to výlučne v tábore socialdemokratickej strany k nájdaniu.»

A z tohoto zatvára čierny páter spojenie vládnej strany so socialistami. Ozaj, len lucifer a belzebúb môže a smie takéto kotrmelce oproti zdravému rozumu prevádzať. Socialisti vravia, že ani s vládnu ani so stranou kňazskou a magnátskou nechcú mať nič, a dľa prefikanosti pokrytského klamára od «Alkotmányu» z toho to vysvitá, že sa s vládnu stranou na život a smrť spojili? Prečo nie aj so stranou kňazov a ma-

gnátov? Veď o tej tiež nič nechcú vedieť. Úbohý, poľutovania hodný a beznádejný to ľud, ktorý má takýchto duchovných pastierov, ktorí ho takýmto spôsobom mravom a počestnosťou učia.

Ďalej akýsi Ján Žilinský, vedľa vlastného zoznania kňaz, pod názvom «Vy hovädá, vy svine, vy voly,» rozhadzuje sa v 25. čísle «Krešťana», že «nesvedomí, bezbožní, naničhodní kmíni» opovrhujú sa v novinách písať, že takéto názvy najvzdelanejší ľudia v krajine, totiž katolícki kňazi, oproti ľudu používajú. A aby dokázal, že je to nie pravda, že kňaz katolícky tak hnusno sa držať bol by vstave, na celej tlačenej strane dokazuje že liberáli sú «opravdové svine a opravdové voly.»

Nuž tak pán farár Žilinský, vy nikomu nenadávať do hoviad, sviň a oslov, *len tým, ktorí sa vám nelúbia*. Preto, kto to o vás tvrdí, že vy nadávate, lebo vy len pravdu vraj hovoríte, to je «nesvedomí, bezbožný a naničhodný kmín.» A vy ste kňazom? A honosíte sa, že ste ním? Hanbite sa takto predstúpiť pred ľud v časopise jemu vraj k poučeniu a sošľachteniu určenom, a predstaví sa pred súdnu stolicu prostého, ale spravodlivého ľudu. Čakajte zaslúžený súd, on vás neminie.

Konečne pán Jablonovský, tiež známy kaplán z Horniakov v tom istom čísle «Krešťana» hory-doly vála na liberálov rakúskych. Prv ešte všetkých liberálov vôbec duchapľne a po krešťansky k pijaviciam pridobňuje, ktorí vraj „prinuli nám ku telu, obsopili nás sto a sto ramedami a cicajú špič národného života, krv nášho tela. Nedajbože sa ich striasť ani po dobrotky, ani násilím to nejde. Ešte všetko neužili, nuž nechcú opustiť svoju korisť. Nazdajú sa, že všetko čo je pod tým Božím nebom, čo slniečko sohríeva, je výlučne len liberálov, s tým len oni kšeftovať môžu.“ Ozaj, kňazská to fantázia, že cirkev nakladá takéto vyučovanie? Keď ľudoví kandidáti poprepadávali, keď oni v ohromných menšinách zostali, bolo že to krivdy, bezprávia, nadužívania úradnej moci, lúpeženia, klamstva, krádeže atď. Keď sa ale takéto niečo rakúskym liberálom stalo, keď oni, bárs sa „silou-mocou usilovali i naďalej pri masných hrncoch ostať, ale tento raz im zuby na prázdno kleply,“ títo by sa ozaj mali „osudu poddať a znášať trpké následky svobodného rozhodnutia voličov.“ Nuž pán kaplánko, keď liberál prepadne, je to «následok slobodného rozhodnutia voličov,» keď ale ľudak tedý „nátlak a lúpež“? Kde ste sa učili zdravému rozumu a morálke? Takto chcete vzdelávať a sošľachtovať náš opustený ľud?! Bože, uchovaj nás od toho!

Pravdomil.

POLITICKÉ ZPRÁVY.

Ľudová strana a návrh zákona o dani od cukru. Ľudová strana vydržovala v pondelok poradu, na ktorej sa rozhodla, že návrh zákona o dani od cukru neprijme na znak nedôvery oproti vláde. V mene strany hovoriť bude v sneme Stefan Rakovszky.

Jako chyrovať, vodca ľudovej strany, gróf Ferdinand Zichy je za návrh, na porade ho ale členovia strany shlasovali asice len preto, aby vláde narobili nepríjemnosť. Toto je čudné politické chovanie sa ľudovej strany, keď sú proti nejakému návrhu nie zo zásady, nie z presvedčenia, lež len preto, aby vládu hatili v užitočnej práci.

Že nakoľko vážne pochopuje ľudová strana svoje politické povolanie, vysvitá aj z toho, že Kálmán chcel najprv hovoriť proti návrhu; keď mu ale povedali, že je jeho volebný okres za návrh, tak odpovedal: dobre budem tedý hovoriť za návrh štyri hodiny. Najnovšie ale ľudová strana usniesla sa na tom, že návrh o dani od cukru neprijme. Zvedaví sme, čo už teraz spraví pán Kálmán?

Ostatne chovanie sa celej ľudovej strany je práve také, jako chovanie sa Kálmána; táto strana nikdy nevie, čo a jako má robiť na sneme. Najlepšie by spravila, keby vôbec nič nerobila a zriekla sa úplne celej politickej činnosti. Týmto by preukázala veľmi milú službu krajine.

Obštrukcia. Krajná ľavica vedie ďalej obštrukciu. Dosiaľ tým odôvodňovala hatenie práce v sneme, že chce obrániť slobodu tlače, ktorá je zárukou verejnej občianskej slobody. Už viackrát sme dokázali, že 16-ty paragraf návrhu o uvedení do života trestného pokračovania v ničom neohrozuje slobodu tlače. Dľa tohoto nie politické priestupky, lež napádania cti privátnych ľudí, ktorí nemajú nič do činenia s verejným životom, budú patriť k riadnym súdom, ostatné priestupky tlače budú aj naďalej patriť k porotám. Pri pojednávaní menovaného zákonného návrhu aspoň nevedomých mohla balamutiť opposícia, že vedie boj na život a na smrť — asice za obhájenie slobody.

Nuž a návrh zákona o odmenách, premiach za vyvezený cukor v čom že ohrozuje verejnú slobodu? a predsa aj pri pojednávaní tohoto návrhu vedie neodvislá strana obštrukciu. Z tohoto vidno, že neodvislej strane nejde o dobro vlasti, lež len o to, aby hatila vládu v užitočnej práci. A toto je vlastenectvo?

V záujme Rusínov. Svojho času boli sme sdělili, že sa pod predsedníctvom munkáčskeho biskupa Juliusa Firczaka utvoril bol výbor, ktorý si za úlohu vytknul odpomôcť biede Rusínov. Výbor zadal bol pamätný spis jak vláde, tak aj kráľovi; v tomto pamätnom spise výbor poukázal na biedu Rusínov, a zároveň posil mi-

nistra vnútra, aby prekazil privandrovanie. Minister vnútra vyslyšal prosbu výboru, a tým cieľom aby prekazil privandrovanie z Haliče, rozmnožil počet žandárov.

Veľkú radosť spôsobilo medzi Rusínmi aj to nariadenie finančného ministra, že chudobní ľudia daňové reštantcie môžu behom desať rokov v čiastkach splácať; tým ale, ktorí nemajú žiadnych nemovitostí, daň celkom odpustil.

Štrajk poľných robotníkov. Na Dolniakoch je žatva už v plnom prúde, asíce bez značnejších ťažkostí. Poľní robotníci len miestami nevstúpili do práce a tak ani nezapríčinili nikde väčších ťažkostí. Ostatne, jako to ct. čitatelia vedia, vláda postarala sa o rezervných robotníkov, ktorí miesto štrajkujúcich budú pracovať.

Gazdovia a návrh o dani od cukru. Teraz, keď prešla zpráva do širokých kruhov obecnstva, že snemová opozícia obštrukciou chce prekaziť predĺženie zákona o dani od cukru, čím by gazdovia pestujúci repu a aj robotníci mali veľké škody, so všetkých vidiek krajiny, obzvlášť ale zo stolíc, kde sa pestuje repa vo väčších rozmeroch, ako v Nitrianskej, Trenčianskej, Zemplínskej, Prešporskej prichodia telegramy na vládu a prípisov na snem, v ktorých gazdovia odsudzujú chovanie sa opozície a žiadajú, aby návrh zákona bol čím skôr vybavený. Proti výstupkom opozície začína sa teda ozývať už i verejná mienka.

Politické návštevy. Teraz sa mnoho hovorí o ceste do Ruska nemeckého cisára a präsidenta francúzskej republiky. Jako vieme, ruský cár po korunovaní bol na návšteve jak v Berlíne, tak aj v Paríži a teraz mu tieto štáty, vlastne hlavy ich vrátia návštevu.

Nemecko a Francúzsko pretekajú sa o to, aby si priazeň ruského cára vydobily a tak návštevy tieto budú aj politicky veľmi významné.

KRAJINSKÝ SNEM.

Zasadnutie dňa 30. júna. Pojednávanie návrhu zákona o uvedení do života trestného pokračovania je zase pretrhnuté, lebo snem začal dnes pojednávať návrh zákona o dani od cukru. Minulého roku bol vyneseny zákon, ktorým sa daň od cukru povýšila o 2 zl. od metrického centa. Daň bola preto zvýšená, aby mohly dostať odmenu cukrové fabriky za ten cukor, čo do cudzozemska vyvezú. Čím viac cukru sa do cudzozemska vyvezie, tým je to prospešnejšie pre krajinu, lebo tým viac cukrovej repy sa v krajine môže pestovať, a tým viac robotníkov nachádza svoj chlieb v nových a nových cukrových fabrikách. Platnosť tohoto z národohospodárskeho stanoviska tak vážneho zákona vyprší koncom júla, a jak by nebol do tých čias nový zákon vyneseny, tak by štát nesmel zvýšenú daň od cukru brať, čo by malo pre krajinu veľmi zlé následky.

Tento vážny návrh zákona počal snem dnes pojednávať, aby sa stal čím skorej zákonom

Referent *Neményi* poukázal na to, že sa u nás asi 50 tisíc gazdov zaoberá pestovaním cukrovej repy. V tom páde, že pojednávaný návrh nestane sa do konca júla zákonom, a tak cukrové fabriky nedostanú aj naďalej odmenu od vyvezeného cukru, fabriky padnú a gazdovia utrpia ohromné škody. Keď uhorský parlament neodhlasuje ďalšiu odmenu od vyvezeného cukru, rakúsky parlament ju odhlasuje a tak rakúske cukrové fabriky zaplavia Uhorsko lacným cukrom a úplne zničia naše cukrové fabriky, aby sa toto nestalo vrele odporúča návrh k prijatiu.

Béla Komjáthy, člen neodvislej strany neprijíma návrh. Rečník je toho presvedčenia, že z toho gazdovia nemajú ošoh, keď cukrové fabriky dostávajú od krajiny odmenu zato, že do cudzozemska vyvážajú cukor. Návrh neprijíma ďalej ani preto, lebo v Rakúsku nezasedá snem a vláda chce zákon z predošlého roku len nariadením predĺžiť. Takéto nariadenie nebude platné a tak Uhorsko donieslo zákon, Rakúsko ale nie. Podal návrh, aby vláda porobila potrebné kroky k uvedeniu samostatného colného územia.

Finančný minister *Lukács* ubezpečil *Komjáthyho*, že rakúsky snem s radosťou prijme ten návrh, ktorý neodvislá strana odmieta, lebo rakúsky snem vždy zvykol taký návrh prijať, ktorý donáša krajine ošoh. Uhorský snem nemá práva posudzovať, či je rakúska vláda oprávnená minuloročný zákon nariadením predĺžiť, a či nie. Keď my budeme posudzovať rakúske vnútorné záležitosti, spravia to aj Rakúšania a nám sa to veru nebude páčiť. Odporúča návrh k prijatiu.

Zasadnutie dňa 1. júla. Dnes začal pojednávanie *Julius Sághy*; preto neprijíma návrh lebo cieľi pozdvihnutie fabričných výrobkov.

Julius Chernel návrh prijíma asíce v záujme poľného hospodárstva, lebo rozkvet cukrových fabriek privedie do rozkvetu aj pestovanie cukrovej repy. Keddy cukrové fabriky začaly klesať, gazdovia by museli zase žito siať, ktoré nemá žiadnej ceny. Pestovanie repy je aj pre robotníkov veľmi výhodné, lebo si veľké peniaze zarobia práve vtedy, keď niet inej práce.

Franc Kossuth neprijíma návrh, lebo dľa jeho mienky z odmeny za vyvezený cukor má ošoh iba Rakúsko.

M. Arányi poukázal na to, že aj vlani, keď bol návrh tento pojednávaný, tie samé obavy byly prednesené, čo teraz a behom roku dokázalo sa, že tie obavy byly celkom bezzákladné. Keby štát odoprel odmenu za vyvezený cukor, tak by malé cukrovary padly a veľké by ustálily takú cenu cukru a repy, jaká sa im ľubi. Návrh prijíma.

Ferdinand Horánszky dokazuje, že sa u nás iba toľko cukru dorobí, koľko sa stroví, a tak tie milióny, ktoré platíme na odmeny za vyvezenie cukru, pripadajú celkom rakúskym cukrovarom, následkom toho návrh neprijíma.

Zasadnutie dňa 2. júla. Na dnešnom zasadnutí rečnili samí opozicionálni rečníci. Jadrom ich reči bola

zväčša tá námietka, že sa v Rakúsku o moc viac cukrovej repy dorába, než u nás a tak z celého návrhu zákona majú osoh iba Rakúšania. Ďalej aj proti tomu robili krajní ľavičiaci námietky, že podobný zákon rakúsky snem nevynesie, lebo zasadania sú odročené.

Hovorili Ján Tóth, Karol Eötvös, Ladislav Okolicsányi a Viktor Pichler.

Zasadnutie dňa 3. júla. Dnes hovorili štyria rečníci. Traja členovia neodvislej strany a jeden člen ľudovej strany. Nepovedali nič nového, čoby snem už dosiaľ nebol počul.

Zasadnutie dňa 5. júla. Čo sa dnes stalo, to sa nestalo ešte ani raz po čas obštrukcionálnych zasadanií snemu. Dnes hovoril len jeden jediný rečník, asice Franc Sima, vyslanec sentešský. Hovoril úplné štyri hodiny. Jeho reč, v ktorej pospomínal všetky možné a nemožné veci, stála krajinu viac tisíc zlatých, koľko totižto jedno dňové výdavky snemu robia. A jaký osoh má krajina z tejto reči? Žiadon.

Požičky hospodárov.

Najfažší čas pre hospodára, — najmä chudobnejšieho, — je doba od jary po žatvu. Čo mal v gazdovstve na predaj, to predal už v minulú jaseň alebo v zime. Nemohol odložiť nič, lebo mu peniaze boli potrebné na dane a iné nezbytné výdavky. Teraz k jari nemá už čo predaf, a zase by potreboval groše zčiasťky na výživu zčiasťky do gazdovstva.

V takýto čas a v takýchto okolnosťach utisnutý je hospodár najväčšmi na požičku, a obyčajne vynaloží všetko možné, aby si mohol vymôcť požičku, ak možno v daktorej sporiteľni, ak tam nedajú, nuž u voľaktorého úžerníka.

V jednom aj druhom prípade je to požička veľmi drahá; ale utisnutý gazda použije ju v nádeji že príde priaznivé leto, dobrá úroda, — a on bude môcť požičané peniaze vrátiť. Teraz ani nerozmýšľa o tom, že pod akými fažkými podmienkami dostane požičku.

Je pravda, že hospodári zväčša len v čas potreby hľadajú požičku; ale jesto prípady, že nejedon gazda aj bez súrnej potreby, takrečeno z ľahkomyselnosti robí dlhy, aby snád svojim chúfkam mohol lepšie hoveť. Aj to vídame dosť často. že takéto požičky priviedly už nejedneho gazdu na mizinu. Všetkú nádej svoju skladá v hojnú úrodu, ktorá ho vymôže; ale vieme, že nádej často sklame človeka. Príde pozdný mráz, nepriaznivý čas, búrka, krupobitie — a úroda vyjde na živoč. Gazdovi zostane dlžoba na väzoch. Ale keď aj má strednú, alebo trebárs dobrú úrodu, či v terajších časiech bude mať z nej značnejší osoh? Veruže nie. Obilie nemá ceny, najmä v čas žatvy. Predaf mu ho treba hneď vtedy, lebo

dane, požičky v čas žatvy treba zaplatiť. Exekútor, veriteľ nečaká, kým obilie bude mať lepšiu cenu. Tak sa stáva, že hospodárovi teraz ani pri dobrej úrode neostane skoro nič vo vačku.

V nádeji na dobrú úrodu nech žiaden hospodár nerobí ľahkomyselné dlžoby, lebo mu budú na istú zkazu.

Aj tých, ktorí nie z ľahkomyselnosti, ale na ozaj z potreby utisnú sa na požičku, — každá dlžoba veľmi tlačí. Keď hospodár požičané peniaze aj vynaloží na svoje gazdovstvo, obyčajne mu nedonášajú toľko osohu, koľko úrokov platí veriteľovi. Hlavnou príčinou tohoto je, že náš hospodár nikde nedostane lacnú požičku, ale mu ju treba všade draho zaplatiť.

Chudobný hospodár často nemá úveru v sporiteľni alebo v inom peňažnom ústave; utieka sa teda k úžerníkovi. Tento mu požičia potrebné groše a často nežiada úroky v hotových peniazoch, ale prijme zbožie za ne. Toto sa dlžníkovi obyčajne lepším vidí, ako keby mal platíť hotovými; lenže keďby si vyrátal, čo je hodno to obilie, čo dal úžerníkovi za interest, — zvedel by, že za požičku platil snád aj 100% úrokov.

Sporiteľne a peňažné ústavy neberú od dlžníka takéto úžernícke úroky; ale preto keď daktorý hospodár horko-fažko dostane požičku v sporiteľni, s rozličnými trovami platí aj tam 12—14% za ňu. Toto je pre gazdu tiež veľmi drahá požička, lebo jeho gazdovstvo na žiaden pád nedonáša toľkoto osohu.

V sporiteľňach a v peňažných ústavoch dostane hospodár požičku zväčša na zmenky (vexle). Takéto požičky nijako nezodpovedajú pomerom našich hospodárov. Gazda nie je tak ako kupec, ktorý má trebárs kedy peniaze v rukách. Hospodár obyčajne raz-dvarazy v roku dostane z gazdovstva peniaze do rúk, keď teda zmenka vyprší a on práve nemá peniaze prihotovené vyplatíť ju, zase je len tam, kde bol predtým, alebo je snád ešte v horšom položení, lebo teraz už fažšie dostane požičku.

Znalci už dávno tvrdia, že sporiteľne a ich požičky, dávané na drahé úroky, naskrze nepozdvihujú blahobyť hospodárov. Ba práve naopak; stáva sa často, že kde sporiteľňa prekvitá a dobre sa jej darí, tam obyvateľstvo a najmä hospodárska trieda upáda v majetnosti. Obeh sporiteľne sa zväčšuje, účastiny sú vždy cennejšie, dividendy väčšie, — ale majetný stav dlžníkov sa zhoršuje. Príčina tomuto sú nepomerne drahé požičky, ktoré sporiteľne poskytujú obyvateľstvu a najmä hospodárom.

Tomuto dalo by sa len tak odpomôcť, keby sa aj u nás utvorilo čím viacej úverkových spolkov, ktoré by mohly dávať hospodárom požičky na lacné úroky. Ale v našej vlasti je veľmi mnoho

takých hospodárov, ktorí sú potrební požíciak a úverkových spolkov je málo. Ani tieto, ktoré dosiaľ povstali, nie sú vstave dávajúc lacné požícky, lebo aj samy sú utisnuté na požícky v drahých ústavoch peňažných.

Nech naši hospodári nerobia dlžoby, ak ich len súrna potreba nenúti k tomu; — najmä nech nerobia dlhy ľahkomyselné. Takáto dlžoba vždy sa pomstí na dlžníkovi. Za prvou dlžobou nasleduje druhá, tretia, — až konečne hospodár príde o majetok.

Ktorý hospodár chce si zachovať majetok, nech sa chráni dlžoby.

DOPISY.

Čaca, dňa 28. júna.

Velactený Pán Redaktor!

Dňa 15. júna toho roku bola u nás birmovka. Slávnosť táto nad mieru skvele vypadla, najväčšia tichosť a poriadok panoval v mestečku našom napriek tomu, že na ten čas viac než tri tisíce ľudí z okolia sa bolo tu ziš. o.

No, ale ja nechcem túto slávnosť opisovať, lebo to už druhí urobili, lež prinútený som z príležitosti tejto aj tým, ktorí pomery naše neznajú, na vedomosť dať, jako sa v našich školách katolíckej deti v katechismuse vynaučujú.

Jeho osvietenosť pán biskup keď birmovku dokončil, vošiel do školy, — poznamenať musím, že škola táto je štátna, — aby dietky zkušal. Na otázky, ktoré dietkam z katechismusu v slovenskej reči predložil, na príklad: Kto vykúpil svet? K jeho najväčšiemu prekvapeniu nedostal odpovede, a ani len na tú otázku: Koľko máme sviatostí? nikto mu nevedel odpovedať, bárs aj prítomný pán farár čacanský počal šepkať a na prstoch deťom ukazovať, tak že ho pán biskup napomenul, aby bol ticho.

Konečne sa osmelil jeden chlapček, stal hore a dal znak rukou, že na tú otázku „Koľko je sviatostí?“ vie odpovedať. Na znovu predloženú otázku začal recitovať a smele vypovedal tri sviatosti, lež ponevác viac nevedel začal rozmýšľať, a aby v banbe nezostal tie ostatné sviatosti zamenil s hlavnými hriechami a na miesto sviatostí vyrectoval ešte štyri hlavné hriechy.

Môžeme si teda predstaviť, jakú radosť mal ten pán biskup, keď aj na oné otázky, ktoré dietkam z katechismusu predložil, buďto žiadnu alebo zlú odpoveď dostal.

Že kto tak usilovne a horlivo vyučuje náboženstvo v našej škole, a kto je toho príčinou, že naše deti ani malý katechizmus nevedia, to chcem dať na vedomie ct. obecnstvu.

V tunajšej štátnej škole vyučuje náboženstvo pán kaplán Beniač, a za to dostáva od štátu ročite 100 zl. platu. Jeho svätou povinnosťou by bolo, keďby za vyučovanie náboženstva aj nič nedostal, dietky v náboženstve vyučovať, lebo toto je jeho povolanie. Nuž ale on sa o náboženstvo v škole nestará, kedy-tedy príjde na štvrt hodinky do školy vyučovať, a s tým je odbavený; stalo sa už aj to, že za celý rok náboženstvo nevyučo-

val, ale štátny učiteľ sám; pritom všetkom, že za vyučovanie náboženstva kapláno tento ročný plat do kapsy zhrnul a chudákovi učiteľovi, ktorý sa s dietkami trápi, za vyučovanie nič nedal, a že jako dbá o vyučovanie náboženstva a jako mu táto povinnosť na srdci leží, dokázal aj tým, že vtedy keď pán biskup spomenutú školu navštívil, ani nešiel ta. Alebo či sa asnaď bál, že za také horlivé vyučovanie hneď tam svoju odmenu dostane? On má druhú starosť a zamestnanie; čo jeho po deťoch, čo jeho po vyučovaní katechismusu, on nemá na toto času. Na Čaci založený „obchod miešaného tovaru“ je jeho hlavným cieľom, on musí svoje predsavzatie: „krestania nekupujte od žida“ verne previesť a na jeho ovečky pozor dať, žeby do inšieho sklepu neišli jako do toho, kde on predávať pomáha a kde on sladké veci maškrtí a koštuje. Čacanský obchod miešaného tovaru je jeho školou, a on aj túto školu potrebuje, lebo on sa tam učí soľ, múku, kávu, šafran vážiť a ponevác sa pálené predávať už doma naučil, tam sa ešte učí petroleum merať a smolu predávať, on sa tam učí škarniele robiť, kramárske knihy viesť, učí sa v mükovom sklade poriadok udržiavať atď. z príčiny tej, že keď raz z Čace odíde, aby aj na druhej jeho stanici ľud s novým obchodom miešaného tovaru podľa jeho vôle a ľúbosti, podľa jeho schopnosti a umenia, ktorú si v čacanskom obchode miešaného tovaru nadobudnul, mohol šťastným urobiť.

Že tento kapláno v cilindri a s pozlátenými kvastami na páse dal sa na kramárske remeslo, je toho opravdu hoden, a múdrejšie by urobil, keby vyučovanie náboženstva zamenil celkom s obchodom miešaného tovaru, len nevedno, že keď z tohoto umenia zkušku zloží, či mu pán slúžny na otvorenie kramárskeho sklepu dá licenciu.

BESEDNICA.

Odpadnuté slová.

— Napísal *Beneš Doubravský.* —

Chudá, vpadlých očí, asi 30-ročná žena zastala ostýchave pred vchodom krémy. Päť otrhaných zašpienených detí prišlo za ňou. Najmenšie s plačom dvíhalo ruky oproti matke, ktorá hľadajúce, pozerala všetky odpadnuté stoly.

Kellner vystúpil sa mrzute s hrbou prázdnych pohárov týmto nevolaným hosťom.

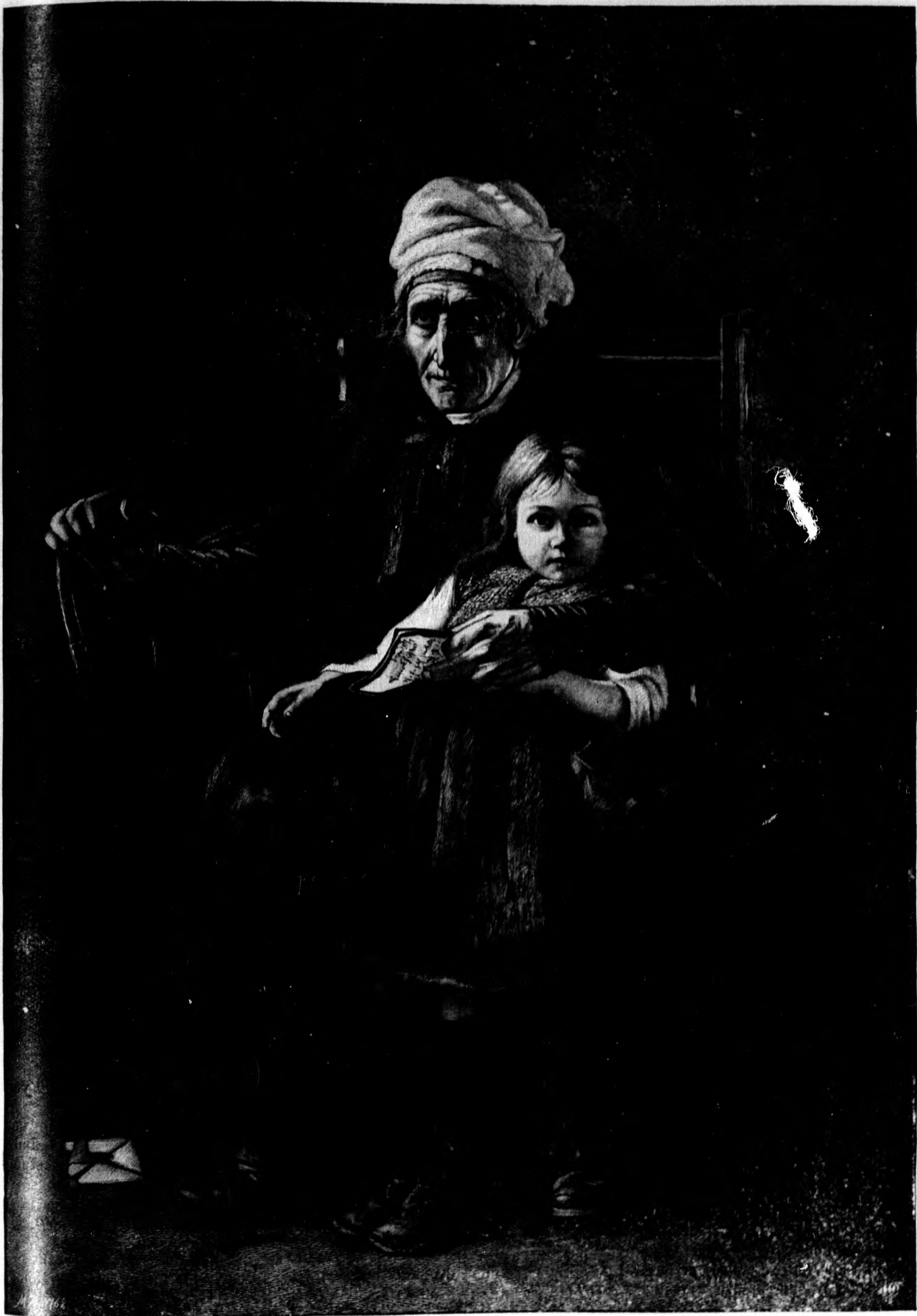
— Hľadáte starého? Tamto sedí — a ukázal k stolu, stojacemu o samote na konci zahrady.

Žena neodpovedala, len uchopiac plačúce dieťa, bojzlive obchádzala iné stoly, šla k manželovi, ostatné deti sa tisly za ňou, čudujúce sa na pravo i na ľavo.

Pozornosť hostí prirodzene obrátila sa hneď na týchto neobyčajných hostí, niektorí sa býbali, iní škodlúbe hľadeli na prekvapeného manžela, ktorý sedel spokojne pri stole, ako keďby ani k nemu nepatrilo tento smutný krđel detí. Žena šla rovno k svojmu manželovi, ale vystúpila sa pri panskom stole, ktorý jej stál práve v ceste.

— No, čo obchádzaš! — zamrmlal ch'ap, mŕný ako obor a ponáhľajúce sa oproti ním, zodvihol na stôlky dve väčšie deti.

— Sadni si i ty! — obrátil sa k manželke a ozkázal pivo pre všetkých.

Stará babička.

Deti, zvlášte ale žena cítily sa byť cudzími v tomto kruhu tým viac, lebo hostia očakávajú nejakú rodinnú srážku, všetci sa ku nim obrátili.

Piva sa nedotkli a všetci mlčali.

— Veď pite, keď ste už tu! — ponúkal manžel svoju familiu.

Žena chytila pohár, ačpráve nevoľne, a niekoľko glgov preglguúc, položila ho bez slova zase na stôl. Pozorovala svojho manžela a keď videla, že chce podať kellnerovi svoj prázdny pohár, chytila mu voľne ruku a obrátiac sa k manželovi riekla:

— Ondrej, dosť bolo, poďme domov.

— Preto, však, lebo ty rozkážeš? Už nemôžem odísť ani na chvíľu do krčmy bez toho, aby si ty za mnou neprišla, len mne na hanbu a posmech, ja som vyrobil — strovim svoje. Páni sa zabávajú, pijú týždenne, a ja nesmiem zabudnúť ani na hodinu svoju biedu? Vedz, že keď sa spijem ako snop, že ešte ani vtedy nestrovím toľko, koľko naši páni cez celý deň... Teraz vezmi deti a choď domov.

A pozdvihol znovu pohár, keď mu matka do lona položila chytrým pohybom najmenšie dieťa a s ostatnými deťmi strojila sa preč odísť.

Dieťa pohladkalo hnevom začervenenú tvár otcovu, načo tento veľký muž sklonil dojata hlavu, zaplatil prišlému kellnerovi a odišiel.

Pri susednom stole sediaci diviac sa, hľadeli na túto rýchlu premenu, ako rozhnevaný robotník skrotnul v útľeho otca, ale si nikto nedôveroval urobiť poznámku kým ho na blízku videli.

— Ako že i môže žiť takýto úbohý nádenník? — začal jeden starší pán reneselnickeho zovňajšku. — Chovať z tak chatrného neistého dôchodku tak mnoho detí, je veru veľmi zle, čo rieknete k tomu pán lekár?

— Robotnícka trieda je to vstave: biedi, hladuje, ale sa množí, to je jej jediná zbraň proti strednej triede, lebo čím viac ich bude, tým skorej dozrie otázka: čo sa stane s robotníkmi.

— Ale načo že sa aj množia, každý robotník vie, že jeho deti očakáva bieda, ale za to on len založí rodinu — pokračoval prvší — remeselníkov, vojakov vychováva.

— Áno, vychováva vojakov, i toto je zásluha, a to zásluha veľkej dôležitosti, — mladší pán, lekárom menovaný začal sa v reči rozohŕňovať. — Jestli vy nevidíte v tomto zásluhu, tak ste vy prívržencom hatenia rozmnožovania sa národov, takzvaného malthusianizmu, či nie?

Táto otázka prekvapila každého, snáď nikto nevedel, čo znamená toto podivné slovo, a práve za to ponáhľal sa lekár význam tohto vysvetliť.

— Takto menujú tú hanebnú neprirodzenú mienku, ktorá už zničila moc mnohých národov, lebo táto schvaľuje bezdetné manželstvo a dovoľuje najviac len dve deti. Keď sme už sem došli, či smiem vedieť, pán sused, či ste už čítali novovydanú knihu o žene?

Pán sused cítil, že do akého zlého smeru uviedol reč, ešte čo si o ňom nepomyslia...

— Nečítal som, ani to neviem, či jestvuje, ale učí to i život, ľahko môže rozprávať pán lekár ako neženatý človek, ale neskôršie uvidíte, že aká ťažká starosť je udržiavanie rodiny. Potrestal toho Pán Boh, ktorému dal veľkú rodinu.

— Nono, snáď ste veľa povedali, — vetil druhý — hľa, my sme boli dvanásti, a napriek všetkej chudobe našich rodičov sme predsa vyrástli.

Pán sused vidiac, že ho tisnú vždy viac do kúta, zoberúc svoj rozum, počal sa brániť:

— Vtedy ver bol iný svet, keď sme my mladí boli, na dedine sme rástli, tam je inakší život, ako vo veľkých mestách. Ako že mám len povedať, teraz všetko ide rýchle, čítal som volade, že sa parnou silou ponáhľame žiť a veru je to pravda. Moja matka doma ešte priadla, tkala, vtedy sa to dalo, dnes by takú prácu za mrhanie času považovali, lebo fabričné plátno je lacnejšie, ako doma urobené. Teraz je svet prevrátený. Žena buď nepomáha manželovi v práci, ktorý ju buď dobre alebo zle vydržiava, lebo vedie domácnosť; alebo i ona koná prácu ako iný muž, čo je snáď ešte horšie.

— Čo stojí — pokračoval sused — taký rodinný život: žena je od rana do večera v dielni, domov príjde docela unavená, ešte varí, perie alebo naplnená jedovatým povetím dielne pridáva dieťa. No, prosím, aké že to bude z nich pokolenie? Bedár alebo tulák. Celý deň samé na seba nechané deti zdívajú a behajú po ulici ako psi bez gazdu, to vidíme každodenne. Koľko detí takto zhynie; nehoda, nemoc ich preriedi a tí, ktorí zostanú, soslábnú trápiac sa v biede.

Videlo sa na ňom, že si týmto výjavom oblahčil dušu, teraz sotruč si upotené čelo, obzrel sa do vôleka víťazne, či má niekto niečo proti tomu.

Lekár prevzal zas slovo. — Je i nejaká pravda vo veľa ponosách, hlavne ale tá, aký protiviaci sa povolaniu ženy je stav matky a zároveň robotnícky, ba i čo sa týka vychovávanie detí mám tú istú mienku, lebo nasleduje z toho, že budúcnosť bude tej triede patriť, ktorej deti zdravšie budú. A k tomuto sa veru veľa slov vysloviť musí.

Pri susednom stole sediaci robotníci pozdravili s veľkým hlukom mladú manželku svojho súdruha, ktorá prišla ku nim práve v tom okamžení.

— Už vidím, i mňa odvedie žena, ako prv Ondreja, — riekol robotník.

— Tu je! — zkríkol lekár, mladá ženička rozsúdi — pristanete pán sused?

— Nedbám — privolajte ju.

Robotník, ktorý sa chválil prv tým, že je on zpo medzi po dvanástich bratov, poznal ženičku, požiadal ju rýchle za sudcu.

— Porozumejte pani suseda, o čom je reč a potom dajte odpoveď. Čo by ste chceli radšej — či ostat celkom bezdetnou a či vychovať dvanásť detí ale ani o jedno menej, — čo by ste si vyvolili?

Mladá ženička začerveňajúc sa, bez slova obrátila sa nahnevane.

— No, veď vari nám len dáte odpoveď? — trápil ju ďalej, posmeľ ju ty — obrátil sa k manželovi — hľad, nechce odpovedať.

— Veru je pravda — vyvoľ si, rád by zvedel i ja sám.

— Tak radšej dvanásť detí ako ani jedno.

S hlučným oslavovaním prijali odpoveď so všetkých strán, len starý pán krútil hlavou.

— Teraz to hovorí, keď ani jedno nemá, ale ver o pár rokov bude iné rozprávať. Ostatne zle bola otázka predložená lebo veď o takýchto nekonečnostiach nebolo ani reči!

Nezadlho sa pozdravil a odišiel.

— Snáď si to vzal k srdcu natoľko, že sme ho prehlasovali, — vtipkoval lekár.

— Horkýže prosím, — ozval sa jeden robotník pri druhom stole, v takýto čas chodí ku môjmu staršiemu bratovi, každý deň ho navštívi.

— A čo je váš starší brat, spýtal sa ho lekár.

— Bol správcom práce tu v dielni, ale upadol do suchôt, už mu bude nezadlho koniec — všetci zabudli na neho, lebo ho už nebudú môcť použiť — teší ho jedine stavec, ktorý teraz odišiel.

Vzdychol si a pohľadom plným výčítiek pozrel na svojich súdruhov. Všetci sa cítili byť trafenými. Rozhovor zaviazol. Robotníci zadumení pomaly začali sa rozehodiť.

HOSPODÁRSTVO.

Drážiacie prostriedky pri kŕmení.

Za drážiacie prostriedky považujeme tie, ktoré sa primiešajú ku krmu, aby čiastky jeho doplnily, alebo aby sa tenže dobytku stal chutnejším a tak z neho tým viac zažil. Drážiacie prostriedky povzbudzujúce vplyvajú tiež aj na vnútorné ústroje a účinkovanie ich. Niektoré druhy krmu, jako hôrne seno a také, ktoré pochádza z dobrých lúk, majú v sebe už dostatočné množstvo drážiacich prostriedkov a len vo zvláštnych prípadoch môže sa k nim niečo soli primiešať. Najlepším drážiacim prostriedkom, ktorý aj na zdravie dobytku výtečne účinkuje a hodí sa pre všetky druhy krmu a nápoja, je soľ.

Soľ je dôležitou čiastkou ústrojov a preto je nevyhnutne potrebná ku zvýšeniu týchže; statok je len tak vstave vyžít, jestli že isté množstvo soli príde do tela, jak nie, tak je výživa neúplná, mladý dobytok sa dostatočne nevyvinuje, a starý dobytok slabne. U mliečneho dobytku sol zdarne účinkuje; zvyšuje dobrú prichuť krmu alebo nápoja a tým zvyšuje chuť k žraniu a pitiu, tým zvyšuje množstvo mlieka; podporuje vylučovanie štiav, menovite mlieka, napomáha aj zdar dobytku, čo sa javí v lesklej koži.

Istý odborník hovorí: Pozorujeme-li soľ, v jakom pomere stojí ku orgánom, ústrojom zvieracím, tak musíme predovšetkým uznať, že je soľ pre ústroje zvieracie opravdový pokrm, práve tak potrebný, jako ktorákoľvek iná potravná látka. Soľ nachádzame v značnom množstve jako v pevných čiastkach tak aj v tekutinách zvieracích ústrojov. Keby v organizme, v ústrojoch zvieracích nebolo soli, zvieracie ústroje by ani netrovyli, ani nevylučovali. Túto potrebu soli kryje v najviac pádoch tá soľ, ktorá sa nachádza v krmu a nápoji. Hovoríme, že v najviac pádoch, lebo sú krajiny, ktoré sú chudobné na soľ, kde sa potrebné množstvo soli nenachádza v krmu a vo vode, a tak aj ústroje pociťtia nedostatok soli. V takýchto krajinách vidíme, jako sa pri domácem dobytku zjavuje potreba soli; keď ju neobdrží, tak ľahko onemocnie. Táto potreba soli není rovnaká pri všetkých druhoch dobytku, v najmenšej miere javí sa u koňoch. Vo Francúzsku robili pokusy a dokázalo sa, že soľ nemá žiadneho účinku na kone, ani čo sa týče zdravia, ani čo lesku kože.

Naproti tomu vieme, že keď rožnému dobytku odnímemo soľ, že to má za následok rozličné choroby. Vidno tedy z tohoto, že rožný statok potrebuje veľké množstvo soli jak v krmu, tak aj v nápoji a že soľ napomáha jak jeho zdravie, tak aj väčšie množstvo mlieka, taktiež od

soli aj tučnie. Ďalej slúži soľ za drážiaci prostriedok asíce k rozličným cieľom. V prvom rade, aby dobytok dostal lepšiu chuť k žraniu. Vo všeobecnosti môžeme povedať, že predojnú kravu postačí denne poldruha dekagr. soli. V krajinách, kde krm obsahuje od prírody len málo soli, dáva sa koňom 15—30 rožnému statku 15—45, krmným volom 45—75, škopovému dobytku 6—8 gramov soli denne.

Najnovšie odporúčajú kupci pre statok rozličné prášky ktoré zvyšujú chuť statku ku žrádlu; všetky tieto prášky pozostávajú zväčša zo soli, či je to už kuchynská soľ, a či nejaká iná. Jedon jediný rozdiel je ten, že predávatelia zarobia na takýchto práškoch veľké tisíce, ktoré by boly mohly zostať vo vrecku gazdov. Upozorňujeme poľných hospodárov, aby nesadli na lep predáváčom takýchto práškov, lež aby si zakúpili soli, ktorej cenu štát len preto znížil najnovšie, aby aj v tomto ohľade pohľadil gazdom.

Živelné pohromy.

Od tých čias, čo začalo slnce vysielat teplejšie paprsky, aby námahy hospodára korunoval zdar, neminie takrečeno ani dňa, aby nedošla zpráva z toho alebo onoho vidieku o strašných búrkach, ľadovcoch, víchroch, lejakoch, ktoré celoročnú prácu i tak už ťažké časy žijúcich hospodárov priviedly na nivoč. Živelné pohromy pomínulých rokov zapríčinily už obrovské škody, celé obce by boly vyšly na zobrácku palicu, ale podporami predsa boly zachované od úplnej zkazy, od hladu a biedy. Rozdávané bolo prostredníctvom šľachetných ľudí zbožie obzvlášť v Trenčianskej a Nitrianskej, rozdeľované rozličné podpory v peniazoch i v prírodninách, len aby bol zachránený náš úbohý slovenský ľud od hladu aspoň na čas, do žatvy, pokým Pán Boh požehná jeho krvopotnú prácu a hľa, teraz, keď bol náš ľud blízko sobrania ovocia svojej ťažkej práce, teraz, keď mal výhľad, že nebude utisknutý na podporu cudzieho, opäť odvrátila sa ruka Hospodinova od ľudu nášho, opäť sú zničené úrody celých chotárov, opäť na nivoč uvedená práca, opäť zmarené nádeje.

Strašné sú zprávy pomínulých dní, znejúce o krupobití, búrke, lejaku a víchroch. V Kysuckom Novom meste padol príval s ľadovcom, ktorý zničil celú úrodu na poli. V chotároch obci Varín, Nedec, Teplička, Zástranie a Vadičov úroda je docela sbitá. Ľadovec padal skoro štvrt hodiny a bol velikosti holubacieho vajca. Celé okolie belelo sa vysoko napadaným ľadovcom. Škodu cenia na 200.000 zlatých. V okolí mesta Trenčína bola strašná búrka a prudký leják. Značnejšej škody na šťastie nenarobil. — V Orave zúrila tiež veľká búrka. Menovite v obci Dluha a v okolí, kde tuhé krupobitie, ktoré trvalo vyše pol hodiny, zbilu celú úrodu. — V Spiši nad mnohými obcami popradského okresu, menovite ale nad Gnezdóm, Podolinom, Kamjonkou, Folvarkom a nad Lipníkom tiahla neobyčajne divá búrka spojená so silným víchrom. Mnoho domov silný víchror

sboril. Úroda je znivočená. Na mnohých miestach udrel hrom a zapríčinil veľké škody, v Kamjonke padly hromu v obeť aj dva životy. Nad obcou Slovinka pretrhly sa mračná, tuhým lejakom rozvodnený potok zaplavil pole a viac z hliny stavaných domov a hospodárskych stavísk sboril. Mnoho dobytku zahynulo. Škody sú aj tu značné. — V Miškovci zúrila tiež veľká búrka. Strašný víchor lomcoval stromami a potom ľadovec cez jednu štvrt hodinu spustošil celý chotár. — V Brezne zase počas búrky udrel hrom do jedného domu; ten sa chytil a od neho ešte 9 iných domov s pobočnými staviskami shorelo. Zapríčinená škoda je veľká. V ten čas aj jedného pastierskeho chlapca zabil hrom.

Ale živelné pohromy nenavštívili len našu krajinu. Možno povedať, že strašné búrky, ľadovec pustošili po celej strednej Európe. Na okolí Viedne bola tiež búrka s krupobitím, ktorá narobila mnoho škody. V Paríži a na okolí narobil ľadovec a víchor tiež mnoho škody. Na mnohých miestach Nemecka boli veľké búrky tiež s ľadovcom spojené. K tomu všetkému pripojil sa víchor a tak i nemeckí hospodári pocítia toho roku neblahé následky zlého počasia. Búrku s ľadovcom a víchrom oznamujú zo Stuttgartu, Neckeru, z Ulma a z Weinsbergu všade narobila veľké škody.

Veru, veru, špatné to výhľady do budúcnosti.

Vyzvanie k predplateniu.

S pomocou Božou uplynul prvý polrok. Ačkoľvek nás ct. obecnosť skutočne dobroprajne napomáhala, predsa v záujme dobrej veci, ktorej slúžime, snažne prosíme všetkých našich priateľov, aby časopis náš rozširovali, aby s ním ľud oboznamovali. Spravia týmto nielen vlastenecký skutok, lež osozif budú aj ľudu, lebo mu poskytnú taký časopis, ktorým známosti svoje všestranne rozšíri, všestranne sa vzdelá.

Jako dosiaľ, tak aj na budúce budeme sa usilovať podávať ct. čitateľom časopis rozmanitého obsahu, ktorý sa bude *popri zdravých politických úvahách* zaoberať aj s priemyslom a kúpeľstvom, taktiež bude poskytovať aj hospodárske pokyny. Mravnopoučné rozprávky tiež budeme pestovať. Jedným slovom v časopise našom najdu *dosť čítania jak politici*, tak aj tí, ktorí *radšej obľubujú poučné a zábavné veci*.

Úctive prosíme všetkých priateľov nášho časopisu, aby ho všemožne v kruhu svojom rozširovali. *Smer a zásady, ktoré zastávame*, zaslúžia všestrannú podporu

Predplatná cena je tak nízka, že ju aj chudobnejší náš spoluobčan môže zaplatiť.

Predplatná cena na celý rok obnáša 2 zl.

na pol roka 1 zl.

na štvrt roka 50 kr.

Predplatitelia «Slovenských Novín» dostanú časopis náš za pol ceny.

CHÝRNIK.

Jeho veličenstvo kráľ daroval 2000 zlatých na podporu tých rodín, ktoré utratili v železničnom nešťastí pri Kolomei svojich udržovateľov a ku podpore povodňou ošklivených 1000 zlatých. O nešťastí písali sme v minulom čísle.

Štvrté pravnúča nášho kráľa. Arcikňažna Augusta, manželka arcikniežata Jozefa Augusta porodila v kaštieli v Malých Topolčanoch dievča. Novorodzeniatko je štvrtým pravnúčatom nášho kráľa a druhým vnúčatom arcikniežata Jozefa. Arcikňažna Augusta je totiž dcérou najstaršej dcéry nášho panovníckeho páru, arcikňažny Gizelly a jej manžel, arciknieža Jozef August, je najstarším synom arcikniežata Jozefa. Arcikniežací pár je toto už druhým dieťaťom obdarený. Prvé dieťa arciknieža Jozef, narodilo sa roku 1895.

Arciknieža Fridrich kúpil v Prešporke palotu grófa Karácsonyho za 486.000 zlatých. Kúpnu cenu vyplatí arciknieža v štyroch jednakých čiastkach

Odhalenie pomníka Kossuthovho v Csuzi. V obci Csuzi (baraňanská stol.) odhalili pomník Ludvika Kossutha, ktorý obec postavila na vlastné trovy.

Siamský kráľ v Petrohrade. Kráľ Čulalongkorn s princami Svasti a Chyra dňa 3. júla dorazil aj so svojim sprievodom do Petrohradu, kde ho cár a veľkokniežatá prijali. Cár priateľsky pozdravil východného kráľa a potom predstavil mu jednu stotinu nižni-nowgorodského dragónskeho pluku, ktorá vyrukovala k počte kráľovských hostov. Od stanice až po cársku palotu kozáci cárskej telesnej stráže sprevádzali slávnostný pochod. V prvom koči sedel cár so siamským kráľom, v druhom siamský princ Svasti s veľkokňazom Michalom a v treťom koči sedel princ Chyra s veľkokňazom Alexejom Alexandrovičom.

Svätoštefanská bazilika. Ten utešený chrám, ktorý je postavený v leopoldovskom predmestí na Vacovskej ceste a ktorý bol dosaväď nazývaný vo všeobecnosti leopoldovskou bazilikou, z naloženia knieža-primasa bude sa odtiaľ nazývať bazilikou svätého Štefana.

Sosul sa vrch. Nad železničnou dráhou medzi stanicami Mákó a Magyar-Gorbó v Sedmohradsku sossul sa vrch a železničnú dráhu natoľko porúchala valiacia sa zem, že sa nedá už na novo vystaviť. Docela novú trať budú musieť stavať, lebo sa obávajú, že ssutie vrchu bude sa opätovať. Pravdepodobne novú dráhu stavať budú z Magyar Gorbó-va po Mákó iným smerom. Stavba bude trvať asi tri mesiace. Správca štátnych železníc už odcestoval na miesto, aby potrebné poriadky mohol porobiť.

Nešťastie pri kostole. V jednom malom španielskom mestečku v Solone stena chrámová sa srútila práve vtedy, keď sa pri kostole hraly deti. Deväť detí vyťahli zpod rumov už mŕtvých, a mnoho z dieťaťok bolo ťažko raneno.

Voľba v evanj. cirkvi v Trenčíne. V evanj. cirkvi v Trenčíne následkom priateľského pokonania sa strán nastal žiadaný pokoj, ktorý bol narušený zaplnením miesta duchovného namiesto odumrelého Ludomila Černu. Stránky sa, vďaka seniorálnemu predstavenstvu, seniorovi Karolovi Rieszovi, zay-uhroveckému farárovi a seniorálnemu inšpektorovi grófovi Mikulášovi Zaymu, pokonaly a za ev. farára v Trenčíne zvolený bol jednoglasne Žigmund Krížan, doterajší malo-stankovský farár a za inšpektora dr Koloman Lange, pravotár.

Smelý ochranca. V Ungvári v rieke Ung kúpil sa jeden robotník, plávať nevedel a tak strhla ho voda. Už sa topil keď jedon mladík s opovržením svojho života skočil za tonúcim. Svoju smelosť ale skoro mal zaplatiť životom, lebo robotník ho silne objal. V tom najsvreho-vanejšom okamihu prišiel obom na pomoc Matiaš Vatkovič, kupecký pomocník, ktorému sa potom pošťastilo hynúcich z vody vytiahnuť.

Jubiläum jednej dohánovej fabríky. V Smolniku tamejšia dohánová fabrika teraz svätila jubiläum svojho 25-ročného jestvovania. Z tejto príležitosti delníci posviacali svoju novú hodbabnú zástavu, ktorú potom v kostole postavili.

Zhorela pila. V Habovke nedávno vystavená parná pila baróna Poppera shorela. Zapríčinená škoda je veľká.

Krádež. Tieto dni vlámali sa v Ostrihome neznámi zloději do závodu Antona Pacha a čo sa dalo odniesli. Kupec a jeho domáci boli prinútení nečinne sa dívať na lúpežníkov ako gazdujú, lebo im prihrozili, že ak sa pohnú alebo by chceli kričať o pomoc, tak ich zavraždia. Žandári hľadajú zlodějov.

Pomsta milencova. Opeknú deéru kupca Wišnevského v Odesse uchádzali sa dvaja pytači, jeden bohatý Poliak, Janszicky a chadobný študent Kramarow. A pekná deva dala prednosť chudobnému študentovi. Tieto dni boli všetci na výlete a odmietnutý pytač pod akonsi záminkou vzdialil sa s Kramarowou slúbenicou a ponukol ju cukrovinkami. Deva cukrovinky prijala, s chuťou zjedla a o niekoľko minút bola mrtvá. Cukrovinky byly totiž napustené jedom. Vrah, ktorý sa takto pomstil za košík, díval sa ako sa otrávená deva svija v bolestách a keď vypustila ducha, zastrelil sa aj on.

Polovačka na leoparda. Z cirkusa v Tarnowe ušiel jedon leopard a počal sa túlať po uliciach. Po meste povstal veľký strach, tak že vojenský veliteľ vyslal vojakov, ktorým sa potom podarilo nebezpečného zvera zastreliť. Leopard padol len keď mal osem guľ v tele.

Pre desiatku. Roľník Gabriel Török v Pecséri nedávno ztratil desať zlatých a táto ztrata ho tak trápila, že zblaznel a potom skočil do rieky kde sa aj utopil.

Smelý podnik. Inžinieri mesta Paríža za jednu jedinku noc chcejú vystaviť jedon 43 metrov dlhý oceľový most, ktorý by mal spojovať ulicu Stephenson s ulicou La Chatelle. To námestie, čo sa premávky týče, je to najčulejšie a premávka sa nedá na dlhší čas zastaviť. Plán mostu a prác je už hotový a na jeho prevedenie ustálili už jednu noc budúceho týždňa.

Falšovali testament. V Palerme zatkli jedného pravotára, kr. notára a istého Cavaliera Mortaru. Dvaja prví falšovali podpis jednej bohatej vdovy na teste-mente a potom na základe tohto falšovaného testa-mentu Mortara obdržal dedičstvo obnášajúce 2 miliony lir. Týmto cítili sa byť zákonní dedičia oskodení, zaviedli pravotu, pri ktorej sa dokázalo, že otázna vdova ani písať ani čítať nevedela.

Žatevný strajk. Na viacerých panstvách na Dolnej zemi dali sa predsa tamojší poľní robotníci zviest nesvedomitým agitátorom a zastavili, vlastne nestúpili do práce. Všetkých strajkujúcich robotníkov na Dolnej zemi bude najviac asi 8—9000 ľudí, ktorí boli ale hneď nahradení cudzími robotníkmi, tak že gazdovia neutrpeli väčšej škody. Pomocných robotníkov dovážajú na Dolniaky z väčšej čiastky z Horniakov, a týmto poskytnutý je nášmu robotnému ľudu nový zárobok. Na Dolniakoch sa žatva dokončí, keď na našich stranách ešte len začatá. Takýmto spôsobom teda vypomožené môže byť gazdom na Dolnej zemi a robotníci sa zase môžu v náležitom čase späť vrátiť, aby na svojich stranách poľnú robotu vykonávali. Teda strajkujúci robotníci zase len sebe škodili.

Vražda z povery. Povera už neraz bola príčinou strašného nešťastia a nejedného poverčivého človeka urobila nešťastným. Tak sa stalo aj teraz v Lavale. Jedna tamojšia žena, ponač nemohla už osem dní spať, namyslela si, že jej susedka, stará baba, počarila. Táto myšlienka sa tak zmocnila poverčivej ženskej, že pochytila nôž a pribehnúť k susedke, preklala ju a potom sa sama hlásila u vrchnosti.

Vylial s žič. Jeden zlodej, ktorý sa vlámal do bytu hostinského Vattera v Liesingu, ale ukradnúť nemohol nič, nechal nasledovný list na stole hostinského: „Ctený pane! Môžete sa hanbiť, že tak málo dôverujete v ľuďoch a peniaze každý večer vyberiete z vašej pokladnice. Vaši keľneri sú veľmi ľahkomyslní, lebo ani len jednej cigarky nemajú na sklade. Na mrežách okna sa nám zlomily tri výtečné anglické pilky a v zámku vašej pokladnice jeden znamenitý „findrich“ a tak pekne krásne musíme doplatiť na túto zábavku! No, nič to preto, však vás navštívime inokedy!“

Obef samopašnosti. V obci Kérec sa niekoľko chlapcov kúpalo v Hernáde a jeden z nich zabával sa tým, že svojich kamarátov usiloval sa ponoriť. Konec hry bol ten, že jedného svojho priateľa tak dlho držal pod vodou, až sa tento zadusil. Keď samopašník videl že usmrtil svojho priateľa, odbehol do blízkej hory a tam sa obesil.

Trasenie mora. Zriedkavý zjav pozorovali tieto dni v Barcellone. Hladina mora sa s časom na čas asi na 10 do 12 metrov zdvihla a zas upadla, z čoho nastalo tak veľké vlnobitie, že jednej anglickej lodi utrhly sa povrazy a bola prinútená pristav zanechať. Dvíhanie hladiny morskej a veľké vlnobitie akiste zapríčinil výbuch niektorej podmorskej sopky. Taký zjav pobadali nedávno aj na ostrovoch Egejského mora.

Pozor pri kúpaní. Sotva že nastaly sparné dni a ľudia chodievajú sa ochladzovať do slobodných riek, už prichádzajú zprávy, že tam utopil sa chlapec, ktorého strhol prúd rieky, na inom mieste ale že plavec dostal krčce a utonul. O podobnom veľkom nešťastí píše z Ostrihomu, asice že sa tam behom jedného dňa štyria ľudia utopili počas kúpania. Dvaja bratia Tarkovičovi sa utopili v Hrone, Stefan Nagele a Jozef Németh ale v Dunaji. Na každý pád dobre je byť opatrným pri kúpaní a nepúšťať sa na nebezpečné miesta.

Komedianský figel. Jedej komediant v jednom francúzskom mestečku ukazoval divákovi psa, ktorý hrá na klavíri. Keď začal pes labkami preberať po klávesoch, vofakto z divákov zvolal: „Puc, puc, chyť ho!“ Pes odskočil od klavíru, ale hudobný stroj ku veľkému prekvapeniu divákov hral ďalej. Bol to umele zhotovený klavír, ktorý pomocou jedného prístroja hrá sám. Čo povedali diváci na to umenie psa, nepíše nič francúzske noviny.

Desatoro o kupaní. Teraz, keď skoro každý hľadá občerstvenie tela v potoku a rieke, nebude od vecí, keď podáme nasledovných desatoro o kupaní: 1. Ak sa dobre necítiš, nekúpaj sa. 2. Nekúpaj sa v stave rozčúlenom, ani hneď po jedení; nebezpečné je kúpať sa jestli si v noci nespál, alebo viac pil jako bolo treba. 3. Keď sa ideš kúpať, nechod veľmi rýchlo. 4. Prijdúc ku vode dobre preskúmaj prúd vody a prezri aj pobrežie, slovom vyvoľ si také miesto, kde ti žiadne nebezpečenstvo nehrozí. 5. Pomaly sa vyzliekaj. 6. Upotený neskoč do vody. 7. Keď si od potu trochu obschnul, skoč rýchle do vody. 8. Najlepšie urobíš, keď skočíš dolu hlavou, alebo keď sa hneď zahrúžiš. 9. Nemeškajme príliš dlho vo vode zvláštne jestli sme telesne nie dost silní. 10. Po kúpeli sa rýchle oblečme.

Cestoval v bedne. Ct. čitatelia sa už dočítali, že jeden nemecký krajčír menom Hermann Zeitung s času na čas cestuje po svete tak, že sa dá zatvorit do bedny a nechá sa oddať na železnicu ako náklad. Tento krajčír teraz túžil po morskej ceste a preto sa dal v Benátkach zavret do jednej bedny a potom dal sa naložiť na jednu loď, ktorá plula do Triestu. Keď došla loď do terstského prístavu, dotiaľ búchal na svoju drevenú skrýšu, dokiaľ nevytiahli z bedny. Na bedne bolo badať neodškriepiteľné znaky morskej choroby.

Poradil si. Jeden kupec v Charlottenburgu dal si zhotovit jeden trojkolesový velociped pre svoje dieťaťko a to sice tak, že opatrovkyňa ženie kolesá, dieta ale leží v postielke medzi dvoma prednými kolesami pripravenej. Keď sa varovkyňa po prvý raz objavila na ulici na podivnom stroji, mala mnoho obdivovateľov.

Štyri ihly. Zvláštnu pamiatku zachováva grófká Rzevuzská v Paríži. Je to malá brož, uzavrená dvadsať briliantami, v ktorých temno-modrej dutine nachodia sa štyri ihly, tvoriace dákuš nepravidelnú hviezdu. Tento nevšedný šperk má svoj pôvod v nasledujúcej udalosti: Manžel grófkín uvalil na seba v Poľsku podozrenie, že kuje protivládne plány a bol raz v noci v krhu svojej rodiny zatknutý a odvedený do pevnosti, kde ho zatvorili do hlbokého a temného väzenia. Tu skoro utrácal svoje sily i duševnú čulosť a pociťoval so dňa na deň strašlivejšie ťarchu svojej samoty. Už sa obával, že príde o rozum, keď mu napadla šťastná myšlienka. Rozhodil štyri ihly, ktoré náhodou našiel vo svojom kabáte, po zemi vlhkého väzenia a potom ich hľadal. Tým vyviazol z dosavadnej nečinnosti a zachoval si jasný rozum. Strašlivú ale špasnú hru prevádzal celých dlhých šesť rokov. Konečne bol pustený na slobodu následkom veľkej po-

litickej udalosti a všeobecnej amnestie. Štyri ihly, ktoré zachránily ho pred zúfalstvom a duševnou smrťou, vzal si sebou na slobodu. Keď vyprával pozdejšie svojej manželke túto históru svojich štyroch ihiel, vzala ich, pobozkala a nechala ihly hneď zapraviť do briliantov, majúcich cenu dvadsaťtisíc frankov. Nosí ich od toho času neustále na svojom hrdle jako najdrahocenejšiu skvost.

Vodnaté stromy. Ducharire podával nedávno vo francúzskej akademii vied zprávu o pokusoch, ktoré bol Maxime Lecomte konal na Kongu so stromami z rodu rastlín „musenga.“ Lecomte robil zárezy do stromového kmenu a nachytil do sudu pod ním stojaceho za 13 hodín vyše 11 litrov čistej vody, ktorá rinula z miest narezaných. Pozorovalo sa vraj, že gorilly hasia svoju smäd na týchto vodnatých stromoch oblamujúce vetvy a srkajú zo zlomeniny prštiacu vodu. Už prv sa bol zmienil dr Wallich o rastline náležajúcej k tomuto druhu stromov, ktorej mäkké póravité drevo po náreze vydáva čistú bezchutnú tekutinu, ktorú africkí domorodci skutočne pijú. Táto rastlina vradená bola drom Wallichom do odrodu „phytocrene.“ Od ostatných jednotníkov tohože radu rastlín líši sa odroda táto tým, že dáva vodu na miesto kapaliny mlieku podobnej, jako deje sa na pr. u juhoamerického stromu „palo de vaca,“ ktorého „mlieko“ má s kravským mliekom veľkú podobnosť a na miesto neho sa i požíva.

KU OBRÁZKU.

Stará babička.

V prítomnom čísle podávame ct. čítaťom pekný obraz, ku vysvetleniu ktorého netreba mnoho slov. Stará babička objíma jedinu svoju potechu: vnučku. Lebo veď najväčšou radosťou starých rodičov je to, keď vidia svoje deti, svoje vnúčence šťastné, blažené a hodné. Oni už nenachodia inej radosti na svete, jako potechu vo svojich dieťkach. Ó, bár by všetkým rodičom sladily život ich deti svojim bohobojným, pracovitým a pociťovým životom.

K OBVESELENIU.

Nedá sa podplatiť.

Mama: Včera som ti dala desať krajciarov, aby si bol poriadnym, a dnes už zas sa nepekne chováš a si neporiadny.

Malý Karolko. Hja, mama, ja sa nedám podplatiť!

Budapešťianska bursa s úradným značením cien dňa 9. júla.									
O b i l i e	Jakošť dia hekt.	Za 100 kilogr.		Cenné papiere	Peniaze	Tovar	Cenné papiere	Peniaze	Tovar
		od	do						
Pšenica banátska ..	77-81	9.30	9.50	Štátny dlh.			Prvá uhor. poisť. spol.	4225.-	4260.-
" pešťianska ..	77-81	9.20	9.35	Uhorská zlatá renta 4% ..	122.70	123.20	Pešť. uh. kupec. b.	1360.-	1365.-
" stolnobebrádska ..	77-81	9.30	9.45	" korunová renta 4% ..	99.80	100.30	Pešť. prvá vlast. sporiteľňa ..	8050.-	8150.-
Raž (žito) ..	70-72	7.15	7.25	Uhorské regálové úpisy 4 1/2% ..	100.00	101.00	Šalgó-tarjánska baňa na uhlie	598.-	600.00
Jačmeň na krm ..	60-62	5.00	5.30	" premiové úpisy ..	153.50	154.50	Záložné listy.		
" na páku ..	62-64			Uhorská tiskko-segedínska po-			Uhorského pozem. úverového		
" na várku ..	64-66			žička 4% ..	141.00	142.00	ústavu 5% ..	101.50	102.00
Ovos ..	39-41	5.65	6.20	Uhorská žel. požička 4 1/2% v zl.	123.25	124.50	Uhorského úver. záložného ús-		
Kukurica ..	73	4.35	4.40	vyvážkové úpisy 4% ..	101.25	102.-	tavú 4 1/2% ..	100.50	101.00
Proso ..		4.10	4.50	Spoločná požička v bež. penia-			Uh. úver. ústavu s prémieu 4%	100.-	100.50
Repica ..				zoch 4 1/2% ..	100.80	101.30	Peniaze.		
Ďatelínové semá, luc ..				Žreby.			Cisársky dukát ..	5.65	5.69
" červené ..				Spolku „Jó sziv“ ..	3.60	4.20	Dvadsať-frankovník ..	9.52	9.56
Svínská masť pešťianska ..		52.50	53.00	Uhorského „Červeného križa“ ..	8.90	8.50	Nemecká ríšska marka ..	58.65	58.85
" vidiecka ..				Rakúskeho ..	20.50	20.75	Striebro ..		
				Bazilika ..	6.25	6.75			

Kuřtlačiareň Viktora Hornyánskeho v Budapešti.